

ANNALES MUSEI NATIONALIS SLOVACI
ZBORNÍK SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO MÚZEA

ARCHEOLÓGIA
SUPPLEMENTUM 8

**STĚP MARCA AURELIA
A STREDNÉ PODUNAJSKO
ŠTÚDIE**

**COLUMN OF MARCUS AURELIUS
AND THE MIDDLE DANUBE AREA
STUDIES**

ZBORNÍK SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO MÚZEA – 2014
SUPPLEMENTUM 8

Slovenské národné múzeum – Archeologické múzeum
Bratislava 2014

Annales Musei Nationalis Slovaci
ZBORNÍK SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO MÚZEA

ARCHEOLÓGIA
SUPPLEMENTUM 8

ŠTÚDIE

Vedecký redaktor
PhDr. Juraj Bartík, PhD.

Zostavovateľ
PhDr. Vladimír Turčan

Posudzovatelia:
Prof. PhDr. Klára Kuzmová, CsC.
Prof. PhDr. Eduard Krekovič, CsC.

Návrh obálky: Peter Šimčík
Neprešlo jazykovou úpravou

Grafická úprava: Renesans, s. r. o.
Tlač: Ultra Print, s. r. o., Bratislava

Za obsah príspevkov a kvalitu obrazových príloh zodpovedajú autori
Vydalo: Slovenské národné múzeum – Archeologické múzeum, Bratislava 2014

Náklad: 400 výtlačkov

© Slovenské národné múzeum – Archeologické múzeum, Bratislava 2014

ISBN 978-80-8060-335-9

OBSAH – CONTENTS

Igor Bazovský: Odev Germánov na stĺpe Marca Aurélia.....	7
<i>The clothing of the Germans on the Column of Marcus Aurelius.....</i>	10
Ján Beljak: Pohronie v dobe Marca Aurelia	11
<i>The Granp region at the time of Marcus Aurelius.....</i>	23
Radoslav Čambal: Torques or shackles? Cotins or Germans? To Interpretation of ethnic origin of the Captives from the Column of Marcus Aurelius, displayed in the scenes LXVIII and LXIX.....	25
<i>Torques alebo putá? Kotíni alebo Germáni? K interpretácii etnického pôvodu zajatcov na scénach LXVIII a LXIX zo stĺpu Marca Aurelia.....</i>	30
Eduard Droberjar: Shackles on the column of Marcus Aurelius and finds from Mušov.....	35
<i>Pouta na sloupu Marka Aurelia a nálezy z Mušova.....</i>	40
Kristian Elschek: Nové žiarové hroby z 2. polovice 2. storočia zo Zohora na západnom Slovensku	41
<i>Neue Brandgräber aus der 2. Hälfte des 2. Jahrhunderts von Zohor (Westslowakei).....</i>	50
Erik Hrnčiarik – Jakub Baňovič: Vyobrazenia nádob na Trajánovom stĺpe a stĺpe Marka Aurélia.....	51
<i>Depictions of vessels on Trajan´s column and the column of Marcus Aurelius.....</i>	59
Erik Hrnčiarik – Ján Ulický: Vyobrazenia rímskej výstroje a výzbroje na Trajánovom stĺpe a stĺpe Marka Aurélia.....	61
<i>Depictions of Roman arms and armour on Trajan´s column and the column of Marcus Aurelius.....</i>	69
Peter Jančura – Mirka Daňová – Marian Jančura – Iveta Bohálová – Dušan Daniš – Juraj Modranský – Katarína Zrníková – Lívia Oláhová: Priestorový aspekt a prírodné podmienky invázie Rimanov do stredného Podunajska a Karpát v druhom storočí n. l.	71
<i>The spatial aspect and the natural conditions of the Roman invasion of the central Danube region and the Carpathians in the second Century AD.....</i>	87
Rudolf Nádaskay – Jaroslava Schmidtová – Peter Barta: Terra Sigillata z priekopy rímskeho tábora Gerulata II v Bratislave-Rusovciach	89
<i>Terra sigillata from ditch of roman camp Gerulata II in Bratislava-Rusovce.....</i>	100
Marek Olędzki: The Causes of the Outburst of Marcomannic Wars	101
<i>Przyczyny wojen markomańskich</i>	106
<i>Príčiny markomanských vojen</i>	106
Ján Rajtár: Stĺp Marca Aurelia a archeologické doklady o rímskych výpravách proti Kvádom.....	107
<i>Die Säule des Marcus Aurelius und die archäologische Nachweise der römischen Expeditionen gegen die Quaden</i>	134
Jaroslava Schmidtová – Peter Barta: Výskum priekopy rímskeho tábora Gerulata II v Rusovciach v roku 2009.....	141
<i>The excavation of ditch of roman camp Gerulata II in Rusovce 2009.....</i>	154
Ondrej Šedo: Rímske stavby zobrazené na stĺpe Marca Aurélia	155
<i>Roman buildings depicted on the column of Marcus Aurelius.....</i>	167
Vladimír Turčan: Germánske sídliskové objekty na stĺpe Marca Aurelia	169
<i>German settlement structures on the column of Marcus Aurelius.....</i>	177
Pavol Valachovič: Markomanské vojny v ikonografii a rímskej historiografickej tradícii	181
<i>The Marcomannic wars in Iconography and in the roman historiographical Tradition</i>	184

SKRATKY ČASOPISOV A PERIODÍK

Acta Arch. Acad. Scien. Hungaricae = Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae. Budapest
Alba Regia = Alba Regia. Annales musei Stephani Regis. Székesfehérvár
Anodos = Anodos. Studies of the ancient World. Trnava
Antiquitas = Antiquitas. Wrocław
Arch. Journal = The Archeological Journal. London
Arch. Korrb. = Archäologisches Korrespondenzblatt. Urgeschichte, Römerzeit, Frühmittelalter. Mainz am Rhein
Arch. Rozhledy = Archeologické Rozhledy. Praha
AVANS = Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku. Nitra
Balácai közl. = Balácai közlemények. Veszprém
Bayer. Vorbeschbl. = Bayerische Vorgeschichtsblätter. München
Ber. Denkmalpfl. Niedersachsen = Berichte zur Denkmalpflege in Niedersachsen. Hannover
Ber. RGK = Bericht der Römisch-Germanischen Kommission. Frankfurt a. M.
Carnuntum-Jahrb. = Carnuntum Jahrbuch. Wien
ČSPSČ = Časopis společnosti přátel starožitností. Praha
EAZ = Ethnographisch – Archäologische Zeitschrift. Berlin
Fundber. Österreich = Fundberichte aus Österreich. Wien
Germania = Germania. Anzeiger der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts. Frankfurt am Main
Jižní Morava = Jižní Morava. Ročenka Okresního archivu pro okres Břeclav v Mikulově. Mikulov
Journal Glass Stud. = Journal of Glass Studies. Corning (N. Y.)
Journal of Roman Stud. = Journal of Roman Studies. London
Libyca = Libyca. Alger
Meander = Meander. Warszawa
MIAMoskva = Materialy i issledovanija po Archeologii SSSR. Moskva – Leningrad
Mitt. Prähist. Komm. Österr. Akad. = Mitteilungen der Prähistorischen Kommission der Österreichischen Akademie der Wissenschaft. Wien
Pam. Arch. = Památky Archeologické. Praha
Pam. a Múz. = Pamiatky a múzeá. Bratislava
Prähist. Zeitschr. = Prähistorische Zeitschrift. Leipzig (Berlin)
Přehled Výzkumů = Přehled Výzkumů AÚ ČSAV. Brno
RCRF = Rei Cretariae Roman Favtores
Slov. Arch. = Slovenská archeológia. Časopis Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied v Nitre. Nitra
Slov. Num. = Slovenská numizmatika. Nitra.
Specimina Nova Diss. Hist. = Specimina Nova Dissertationum ex Instituto Historico Universitatis Quinqueecclesiensis de Iano Pannonio nominatae. Pécs
Štud. Zvesti AÚ SAV = Študijné zvesti Archeologického ústavu Slovenskej Akadémie vied. Nitra
Zborník MMB = Bratislava. Zborník Mestského múzea. Bratislava
Zbor. SNM. Arch. = Zborník Slovenského národného múzea. Archeológia. Bratislava
Zbor. SNM. Hist. = Zborník Slovenského národného múzea. História. Bratislava

ODEV GERMÁNOV NA STĚLPE MARCA AURÉLIA

IGOR BAZOVSKÝ

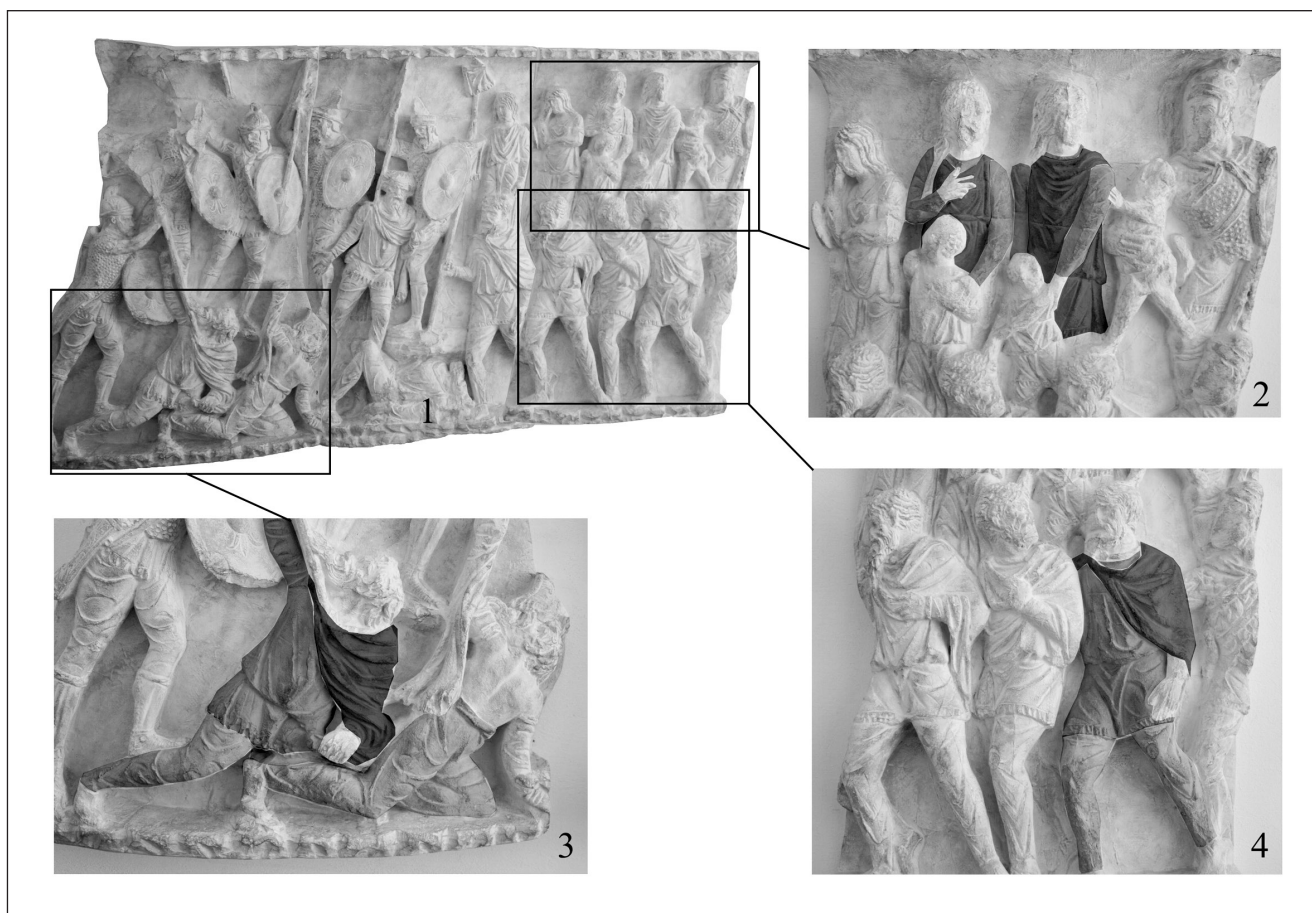
Keywords: column of Marcus Aurelius, Roman period, Germans, clothing

Abstract: The subject of the paper is the depiction of Germanic clothing on the reliefs of the column of Marcus Aurelius which describes in pictorial form the fighting between Romans and Germanic tribes in the central Danube region. The authenticity of the depictions is problematic, since they were produced after a certain time lapse by artists in Rome, far from the location of the fighting. For this reason, a comparison with historical, archaeological and other iconographic sources is important. The latter suggest that the main items of Germanic men's clothing were long trousers, shoes and a cloak closed on the right shoulder by a pin. Only some men wore a shirt-like gown tied at the waist. Women wore either a sleeveless long pleated garment which could be clasped on the shoulders or a shirt-like garment with long or short sleeves. The clothing was fastened under the chest or at the waist.

Propaganda bola, je a bude neoddeliteľnou súčasťou politiky. Nie inak tomu bolo v období najväčšieho rozmachu Rímskeho impéria v 2. storočí n. l. Bežný občan rozľahlej ríše mal len zriedka možnosť vidieť cisára na vlastné oči. Napriek tomu dobre poznal jeho podobu. V každom významnejšom meste, či vojenskom tábore stála jeho socha, jeho portrét bol vyobrazený na všetkých minciach. Aby zvečnili svoje činy a víťazné ťaženia, dávali si cisári stavať oslavné monumenty: víťazné oblúky, stĺpy, stély a podobne. Takými propagandistickými „billboardami“ sú aj oslavné stĺpy cisárov Trajána a Marca Aurélia v Ríme. Na špirálovitých reliéfnych pásoch sú na nich zobrazené boje Rimanov s barbarmi. Zatiaľ čo hlavnými protivníkmi Rimanov sú na Trajánovom stĺpe Dákovia, na stĺpe Marca Aurélia sú to germánske kmene. Historici dodnes nie sú jednotní v tom, nakoľko sú zobrazenia na stĺpoch hodnoverné. Zhotovovali ich umelci v Ríme ďaleko od miest bojov. Preto najmä podoba stavieb a rastlín na barbarskom území často nezodpovedá skutočnosti. I stvárnenie barbarov v scénach mohlo podliehať určitým zafixovaným predstavám o ich vzhľade a zobrazovať tak akýsi archeotyp barbara. Napriek tomu mohli mať tvorcovia scén k dispozícii určité predlohy – napríklad kresby zhotovené na mieste bojov. So zajatými protivníkmi mali možnosť zoznámiť sa aj priamo. Po víťazných ťaženiach usporadúvali cisári v meste triumfálne sprievody, v ktorých viedli zajatých nepriateľov. Neskôr boli mnohí z nich predávaní v Ríme do otroctva. Niektorí z Germánov museli bojovať ako gladiátori v rímskej aréne, pričom

Obr. 1 Germáni (?) zobrazení na scénach č. X, XXI a LXI (podľa Coarelli 2008)

Obr. 2 Zabíjanie a odvádzanie barbarov na odliatku zo stĺpa M. Aurélia (scéna č. LXVIII) – jednotlivé časti odevov sú farebné zvýraznené.

im často ponechávali pôvodnú výzbroj. Už v 1. storočí sa niektorí z cisárov obklopovali germánskou osobnou strážou, ktorá bola v cudzom prostredí závislá od ich priazne.

Stĺp Marca Aurélia vznikol krátko po smrti cisára podľa vzoru staršieho Trajánovho stĺpu. Tejto výnimočnej pamiatke je venované množstvo monografií a štúdií. Najnovšie sa ňou podrobne zaoberal Filippo Coarelli, ktorý použil originálne fotografie z roku 1894 (Coarelli 2008). Na 116 reliéfnych scénach stĺpu sú zobrazené boje Rimanov s Germánmi a Sarmatmi počas tzv. „Markomanských vojen“. Aj keď hlavným protivníkom v nich bol kmeň Markomanov, zúčastnili sa ho aj iné germánske i negermánske kmene. V scénach možno odlíšiť Rimanov od barbarov len podľa odevu a výzbroje. Obe skupiny nosili brady. Táto móda sa rozšírila na rímskom území od čias cisára Hadriána (117-138), ktorý ju začal nosiť po vzore Grékov, pretože bol ich veľkým obdivovateľom. Rímski legionári majú na tunike s krátkymi rukávmi oblečený segmentový pancier, pomocné jednotky krúžkovú, alebo šupinovú zbroj a väčšinou krátke nohavice. Naproti tomu barbari sú na reliéfoch zobrazení v dlhých priliehavých nohaviciach. Hornú časť tela prikrýva košeľovitý odev s dlhými rukávmi, ktorý je v páse zopnutý opaskom. Odev dopĺňa plášť zopnutý na pravom pleci. Niektorí barbari, pravdepodobne Germáni, majú hornú časť tela zahalenú len plášťom (obr. 1).

Problematické je rozlišovanie jednotlivých skupín barbarov na stĺpe, pretože Markomanských vojen sa okrem rôznych germánskych kmeňov zúčastnili tiež Sarmati a okrajovo aj niektoré keltské kmene. Charakteristickým znakom germánskych Svěbov, ku ktorým patrili aj Markomani a Kvádi, je špecifický mužský účes – tzv. svěbsky uzol. Publius Cornelius Tacitus (55-115?) v 38. kapitole knihy *Germania o Svěboch* píše: „Vonkajším znakom tohto kmeňa je, že si sčesávajú vlasy nabok a zväzujú do uzla: tým sa Svěbi odlišujú od ostatných Germánov a u Svěbov slobodní občania od otrokov“ (Tacitus 1980, 64). Zatiaľ čo na Trajanovom stĺpe sú Germáni ľahko identifikovateľní, pretože majú vlasy zviazané do spomínaného uzla, na stĺpe Marca Aurélia tento typický znak chýba. Nie je jasné, či v sledovanom období tento účes postupne vychádzal z módy, alebo umelci v Ríme jednoducho zobrazovali obecný prototyp vlasatého barbaru. Pretrvávaniu módy „svěbskeho uzla“ nasvedčuje zobrazenie barbarského náčelníka na sarkofágu z Portonaccio, ktorý je datovaný do rokov 180-200 (Kieger 2004, 102)

Ani odevom sa Germáni na stĺpe Marca Aurélia nelíšia od ostatných barbarov. Za Sarmatov možno pravdepodobne považovať zajatcov zobrazených na scéne XLIX. Zarastení muži s prepásaným košeľovitým rúchom a dlhými nohaviciami sa od Germánov líšia len pokrývkami hlavy (Coarelli 2008, 209). Niektorí bádatelia sa pokúšali na reliéfoch identifikovať keltských Kotínov (Pelikán 1960, obr. 15). Dokladom ich prítomnosti má byť scéna LXVIII, (obr. 2: 1). Na scéne „Odvádzanie a zabíjanie zajatcov“ sú zobrazení barbari odvádzaní na popravu a do zajatia. Časť zajatcov má okolo krku kruhy pripomínajúce torquesy, na základe čoho sú považovaní za Kelto. Príspevok Radoslava Čambala v tomto zborníku však spochybňuje túto interpretáciu. Zajatí barbari sa inak ničím nelíšia od Germánov zobrazovaných na iných scénach. Barbar, ktorého zabíja rímsky vojak (obr. 2: 3), aj barbar (údajný Kelt)

odvádzaný do zajatia (obr. 2: 4) majú oblečené dlhé nohavice, dlhú prepásanú košeľu a plášť zopnutý na pravom pleci sponou. Na scéne zobrazené ženy, odvádzané do zajatia, majú na spodnom odevu s dlhými rukávmi oblečený zriasnený, v páse prepásaný vrchný odev (obr. 2: 2). Na scéne LXXIV vidieť zajaté ženy s odevom bez rukávov, zopnutý na pleciah dvojicou spôn.

Zo zobrazením Germánov sa stretávame aj na iných monumentálnych pamiatkach. Okrem spomínaného Trajánovho stĺpa je to napríklad Tropaeum Traiani v Dobruždi (Rumunsko). Veľmi detailne vidíme germánsky odev v scéne „Barbari sa podrobujú cisárovi“ na reliéfe uloženom v Museo di Conservatori v Ríme (obr. 3; *Kolník 1984*, obr. 9). Dvojica barbarov kľáči pred cisárom na koni a spína k nemu ruky. Sú oblečení v dlhých prepásaných košeľovitých odevoch, ktoré im siahajú po kolená. Na pleciah majú plášte, ktoré sú pod krkom viditeľne zopnuté sponami. Aj títo barbari majú bradu a ich vlasy nie sú zopnuté do svébskeho uzla. Reliéf pravdepodobne pochádza z nezachovaného víťazného oblúka Marca Aurélia. So zobrazením Germánov sa stretávame aj na drobnej bronzovej plastike. Busta Germána s vlasmi zopnutými do svébskeho uzla zdobí atášu bronzového kotla, ktorý sa našiel v známej hrobke germánskeho náčelníka z Mušova (*Bouzek 2000*, Fig. 21). Podobne zopnuté vlasy vidíme aj na kľáčiacej bronzovej soške Germána (*Leube 1983*, 339, Taf. 37). Ojedinele sú Germáni zobrazovaní na minciach. Na známej minci Antonina Pia s nápisom REX QVADIS DATVS (kráľ dosadený Kvádom) z rokov 140-144 stojí oproti cisárovi germánsky „kráľ“ zobrazený v dlhých nohaviciach a plášti.

Rímsky historik Publius Cornelius Tacitus (55-115?) o Germánoch píše: „Ako odev nosia všetci plášť zopnutý sponou alebo, ak ju nemajú trňom; inak nemajú na sebe nič viac a trávia celé dni pri kozube a ohni. Tí najbohatší sa líšia odevom, ktorý však nespĺňa ako u Sarmatov a Partov, ale je priliehavý a vystupujú pod ním jednotlivé časti tela“ (*Tacitus 1980*, 55).

Dôležité poznatky o germánskom odevu prinášajú archeologické pramene. Cenné sú najmä nálezy zachovaných múmií z rašelinísk severného Nemecka a Dánska. Vhodné klimatické podmienky tu umožnili zachovanie organických látok – textilného a koženého odevu. Poznatky z týchto oblastí však nie je možné bez problémov prenášať na celé územie slobodnej Germánie. V oblasti stredodunajského barbarika sa so zachovanými zvyškami látok stretávame len ojedinele. Okrem klimatických podmienok je príčinou aj prevládajúci žiarový rítus. Väčšinou sa látky, respektíve otláčky ich štruktúry zachovali na rôznych kovových predmetoch, napríklad na nádobách, spínadlách odevu, či nástrojoch. Rekonštrukcia kroja je tu preto možná len na základe rozloženia kovových predmetov (opaskové kovania, spony, ihlice) v málo početných kostrových hrobkách. O spôsobe nosenia niektorých druhov odevu nás nepriamo informujú kamenné náhrobky z noricko – panónskej oblasti, na ktorých sú vyobrazené ženy v keltsko-ilýrskom kroji. K nemu patrilo aj párové nosenie spôn a typických opaskov. Niektoré kovové súčasti tohto kroja (spony, opaskové kovania) sa vyskytujú aj na pohrebiskách naddunajských Germánov. Spôsob ich nosenia a kombinovania však nemusel byť rovnaký ako na rímskom území. Rekonštrukcii germánskeho kroja bola venovaná pomerne veľká pozornosť. Špeciálne ženským krojom v stredo- a východoeurópskom barbariku sa podrobne zaoberala M. Tempelmann-Maczyńska (*Tempelmann-Maczyńska 1989*). Rekonštrukcii germánskeho kroja na základe archeologických nálezov v stredodunajskej oblasti sa najnovšie venovala I. Kvetanová (*Kvetanová 2008*).

Obr. 3 Reliéf so scénou „Barbari sa podrobujú cisárovi“ uložený v Museo di Conservatori v Ríme (podľa *Kolník 1984*)

Záver

Stĺp Marca Aurélia patrí nesporne k najdôležitejším ikonografickým pamiatkam 2. storočia. Vznikol krátko po skončení bojov, ktoré sú na výjavoch zobrazené. Pri skúmaní výjavov treba brať do úvahy skutočnosť, že umelci, ktorí reliéfy zhotovovali, mohli mať skreslené predstavy o oblastiach a ľuďoch žijúcich ďaleko na severe. Vzhľadom na tento fakt je hodnovernosť zobrazení problematická. Preto je dôležité porovnanie s historickými (tiež často tendenčnými), nepočetnými archeologickými a ikonografickými prameňmi. Archeologické doklady kroja v oblasti stredodunajského barbarika sú v dôsledku klimatických podmienok a pohrebneho rítu veľmi skromné a poznatky o germánskom odevu zo severnej Európy nemusia automaticky platiť aj pre stredodunajskú oblasť. Cennými ikonografickými prameňmi sú aj Trajánov stĺp, Tropaeum Traiani, reliéf z Museo Conservatori v Ríme, sarkofág z Portonaccio, i vyobrazenia na minciach a drobnej kovovej plastike.

Z porovnania rôznych prameňov vyplýva, že hlavnými súčasťami germánskeho mužského odevu boli dlhé nohavice, topánky a plášť spínaný na pleci sponou. Košeľovité, v páse prepásané rúcho nosila len časť mužov. Ženy nosili najčastejšie buď bezramienkový nariasený dlhý odev, ktorý mohol byť spínaný na pleciah, alebo košeľovitý odev s dlhými, či krátkymi rukávmi. Odev bol zopnutý pod hrudou, alebo v páse. Cez pleciah mohli mať prehodenú šatku (*Furmánek/Pieta 1985*, 83).

LITERATÚRA

- Bouzek 2000* – J. Bouzek: The protomae and busts of bronze vessels and utensils in the Mušov grave. In: J. Bouzek/H. Friesinger/K. Pieta/B. Komoróczy (Hrsg.): *Gentes, Reges und Rom*. Brno 2000, 53-57.
- Coarelli 2008* – F. Coarelli: *La Colonna di Marco Aurelio. The Column of Marcus Aurelius*. Roma 2008.
- Furmánek/Pieta 1985* – V. Furmánek/K. Pieta: *Počiatky odievania na Slovensku*. Tatran 1985.
- Kolník 1984* – T. Kolník: *Rímske a germánske umenie na Slovensku*. Tatran 1984.
- Krieger 2004* – K. R. Krieger: *Antike Germanenbilder*. Wien 2004.
- Kvetanová 2008* – I. Kvetanová: *Kroj a šperk stredodunajských Germánov v 1. – 4. storočí po Kr. (na základe hrobových nálezov)*. Dizertačná práca. Nitra 2008.
- Leube 1983* – A. Leube: *Tracht und Schmuck*. In: *Die Germanen. Geschichte und Kultur der germanischen Stämme in Mitteleuropa*. Band I, 336-346.
- Pelikán 1960* – O. Pelikán: *Slovensko a Rímske impérium*. Bratislava 1960.
- Tacitus 1980* – P. C. Tacitus: *Agricola, Anály, Germania, História*. Tatran 1980.
- Tempelmann-Mączczyńska 1989* – M. Tempelmann-Mączczyńska: *Das Frauentrachtzubehör des mittel- und osteuropäischen Barbaricums in der römischen Kaiserzeit*. Kraków 1989.

THE CLOTHING OF THE GERMANS ON THE COLUMN OF MARCUS AURELIUS

IGOR BAZOVSKÝ

The column of Marcus Aurelius is undoubtedly one of the most important iconographic monuments of the second century. On its 116 reliefs, it depicts fighting with the Germans and other barbarians in the central Danube region. It was modelled on the older Trajan's column shortly after the end of the fighting. When examining the scenes, one must take into account the fact that the artists who worked on the reliefs might have had distorted ideas about the regions and people living far to the north. When we consider this fact, the authenticity of the depictions is problematic. For this reason it is important to make comparisons with historical (also often biased) sources as well as small archaeological and other iconographic sources.

This comparison suggests that the main items of Germanic men's clothing were long trousers, shoes and a cloak closed on the right shoulder by a pin. Only some men wore a shirt-like gown tied at the waist (fig. 1). Women wore either a sleeveless long pleated garment which could be clasped on the shoulders or a shirt-like garment with long or short sleeves. The clothing was fastened under the chest or at the waist.

When examining the Germans on the scenes on the column, we are confronted with the problem of distinguishing them from the other Barbarians, since their clothing is not significantly differentiated. The characteristic mark of Suebian men – tying their hair into a so-called “Suebian knot” – is also missing. The latter can be seen on other stone-masonry monuments (Trajan's column, the Tropaeum Traiani, the Portonaccio sarcophagus), but is missing, for example, on the more detailed relief to be found in the Palazzo dei Conservatori Museum in Rome (figure 3). We can also note difficulties in differentiating the barbarians in scene LXVIII, a cast of which can be found in the Museum of Archaeology of the Slovak National Museum (fig. 2: 1). The scene depicts barbarians being taken away for execution and into captivity. Some of the prisoners have rings resembling torques around their neck, based on which they are considered to be Celts. Radoslav Čambal's article in this anthology calls into question this interpretation. The captured prisoners differ in no other way from the Germans depicted in the other scenes. The barbarian killed by a Roman soldier (fig. 2: 3) and the barbarian (alleged Celt) taken into captivity (fig. 2: 4) are wearing long trousers, a long shirt tied at the waist and a cloak fastened on the right shoulder by a pin. The women in the scene being taken into captivity are wearing over their undergarments a long-sleeved pleated top garment, tied at the waist (fig. 2: 2).

We also encounter depictions of the Germans on other monuments. As well as the above-mentioned Trajan's column, these also include, for example, the Tropaeum Traiani in Dobruja (Romania). We can see in great detail the Germanic clothing in the scene “Barbarians submitting to Caesar” on the relief stored in the Palazzo dei Conservatori Museum in Rome (fig. 3). Two barbarians are kneeling down before Caesar on a horse and holding up their hands to him. They are wearing cloaks fastened on their shoulders by pins over their long, knee-length gowns tied at the waist.

Translated by Stephanie Staffen

Igor Bazovský
Archeologické múzeum SNM
Žižkova 12
P.O. BOX 13
bazovsky@snm.sk